

gának alelnöki (1964–1967), majd elnöki tisztét (1967–1970). A kezdeményezésére megindított *Information Bulletin on Variable Stars* változócsillagászati gyorskiadványt annak 1961-ben megjelent első számától kezdve az MTA Csillagászati Kutatóintézetében szerkesztik és adják ki.

Bár az általa művelt kutatási téma viszonylag szűk területe volt az asztrofizikának, közismert volt Detrének a teljes csillagászatot átfogó naprakész tájékozottsága. Tudományos eredményeit mindmáig idézik a változócsillagokkal foglalkozó asztrofizikusok. Munkássága azért időtálló, mert mindig az abban az időszakban a legprecízebb

mérési technikát alkalmazta, és a megfigyelési adatok feldolgozása és értelmezése során ugyancsak a maximális pontosságra törekedett.

Detre László születésének centenáriumán az MTA Konkoly Thege Miklós Csillagászati Kutatóintézete – amelynek Detre több mint három évtizeden át igazgatója volt – emlékülést szervez. Az április 20-án sorra kerülő rendezvényen több olyan külföldi csillagász is részt vesz és előadást tart, aki egykor személyesen is szakmai kapcsolatban állt Detre Lászlóval.

Szabados László

RIBÁR BÉLA

1930–2006

Ribár Béla, az Újvidéki Egyetem professzora, a Szerb és a Vajdasági Tudományos Akadémia tagja és nem utolsósorban a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja, a vajdasági magyar tudományosság kiemelkedő alakja, mondhatjuk első számú szervezője és alakítója volt, 2006. március 22-én Újvidéken elhunyt.

Halálának körülményei bizonyos értelemben életét mintázzák. Márciusban részt vett az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság kolozsvári ülésén, de ott olyan szerencsétlenül esett el, hogy többé nem

épült fel: helikopterrel hazaszállítva alig két hetet élt még a baleset után, és otthon hunyt el.

Ribár Béla a kristályszerkezet-kutatás nemzetközileg elismert képviselője, neves nemzetközi folyóiratok szerkesztőbizottságának tagja, akinek közel kétszáz tudományos közleménye jelent meg, amelyekre mintegy ezer hivatkozás történt a nemzetközi irodalomban.

Ribár Bélát gyászolja a magyar és a szerb tudományos közösség és mindezen túl az egyetemes tudományosság.

Berényi Dénes

A FIZIKA TANÍTÁSA

KÉSZÍTSÜNK NAPÓRÁT!

A teljes napóra készítése kellemes és hasznos időtöltés. Az eredménye szép, amint azt példázza a címlapon is látható, a gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium egyik belső terasza felett található óra. A példa azt is mutatja, mit értünk teljes napórán: nem csupán az adott napon mutatja a napszakot, hanem az adott évszakon belül a dátumot is.

Azt hihetnénk, hogy napórát készíteni a legegyszerűbb dolog. Kell hozzá egy pálca, egy év türelem és folyamatos napsütés; ettől kezdve nincs más dolgunk, mint a pálca hegyének árnyékát időnként megjelölni. Ez a tapasztalati módszer azonban csak elvileg kivitelezhető: túlságosan fáradságos és bizonytalan is, hiszen felhős időben nem alkalmazható.

¹ Engem a Nap, benneteket az árnyék vezérel.

Kiss Miklós

Berze Nagy János Gimnázium, Gyöngyös

„Me Sol, vos umbra ducit.”¹

Napórát mégis készíthetünk egyszerűen! Ha ismerjük az árnyék mozgásának *fizikai hátterét*, a pálca hegyének árnyékát számolással meg is *jósolhatjuk*. (A napóra elkészítéséhez ugyan csupán mértani ismeretekre van szükség, azonban amögött, hogy az árnyék mozgása évről évre ugyanúgy megjósolható, a newtoni mechanika egyszerű törvényei vannak.) A Föld a Nap körül kis excentricitású ellipszispályán halad, melynek síkjára a Föld forgástengelye nem merőleges, hanem a merőlegeshez képest 23,5 fokkal elhajlik. A tengely iránya keringés közben nagyjából a Sarkcsillag felé mutat. Ebből adódik, hogy a Földről nézve a nyári napfordulók a Nap felé dől, téli napfordulók éppen ellenkező irányba, míg napéjegyenlőségek alkalmával a napsugarak irányára merőleges; az égen való haladás magassága az évszaktól függ. Nálunk sosem delel függőlegesen a Nap, hiszen